

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU,
GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA OSIJEK
31000 Osijek, Europska avenija 24
OIB: 46627536930MB:03014347
Žiro račun:2340009-1110548337 (PBZ)IBAN:HR6723400091110548337
Telefon: **385(031)211-218 Telefaks: **385(031) 211-218
e-mail: gisko@gskos.hr www.gskos.unios.hr

ANALIZA STANJA U ŠKOLSKIM KNJIŽNICAMA **OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE ZA 2022. GODINU**

1. Mreža knjižnica

U Osječko-baranjskoj županiji djeluje ukupno 99 školskih knjižnica upisanih u Sustav statističkih podataka o knjižnicama, od čega je u 20 škola osnivač Grad Osijek (osnovne škole u Osijeku), Županija je osnivač 77 matičnih škola (52 osnovne škole i 24 srednje škole i Srednjoškolski đачki dom Osijek), Republika Hrvatska je osnivač Prosvjetno-kulturnog centara Mađara u RH, pravna osoba - Provincijalat Hrvatske pokrajine Družbe Isusove osnivač je Isusovačke klasične gimnazije s pravom javnosti u Osijeku.

U ustroju osnovnih škola Županije djeluju i škole sa specifičnim programima i to:

- Centar za odgoj i obrazovanje "Ivan Štark" u Osijeku je odgojno obrazovna ustanova za djecu i odrasle osobe s lakšim, umjerenim i težim intelektualnim teškoćama te utjecajnim teškoćama u razvoju. Ova škola ima regionalno značenje, a pri osnovnim školama u Osijeku, Đakovu, Valpovu, Donjem Miholjcu i Đurđenovcu djeluju posebni odjeli za učenike s teškoćama u razvoju. Centar ima knjižnicu u sastavu koja se ubraja u osnovnoškolske knjižnice.
- Prosvjetno kulturni centar Mađara u Republici Hrvatskoj u Osijeku pohađaju učenici osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta, a nastavu slušaju na mađarskom jeziku. Centar ima knjižnicu u sastavu koja se ubraja u osnovnoškolske knjižnice.
- Glazbena škola Franje Kuhača Osijek koju pohađaju daroviti učenici osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta u području glazbene umjetnosti. Knjižnica nije aktivna, samo je tijekom 2020./21. bila zaposlena knjižničarka koja je odradila pripravniki staž.
- Osnovna glazbena škola „Kontesa Dora“ u Našicama, koju pohađaju učenici osnovnoškolskog uzrasta.
- Umjetnička škola u Belom Manastiru, koju također pohađaju učenici osnovnoškolskog uzrasta, a čiji je osnivač Grad Beli Manastir, dok u OŠ „A. Harambašić“ Donji Miholjac, „I. G. Kovačić“, Đakovo, M. P. Katančića, Valpovo djeluju odjeli osnovne glazbene škole,
- Centar za autizam je javna ustanova koja obavlja odgojno-obrazovni i rehabilitacijski rad za djecu, učenike i odrasle osobe s poremećajima iz autističnog spektra, sukladno njihovim razvojnim potrebama, mogućnostima i sposobnostima.

Umjetničke škole, Glazbena škola Franje Kuhača Osijek, Osnovna glazbena škola Kontesa Dora Našice i Umjetnička škola Beli Manastir nemaju ustrojenu knjižnicu. Knjižnicu nema ni Centar za autizam.

U Osijeku djeluje i Gaudeamus, prva privatna srednja škola u Osijeku s pravom javnosti, ali bez knjižnice u sastavu.

Knjižnica Gimnazije i Srednjih škola Beli Manastir obavlja knjižničnu djelatnost za sve 3 belomanastirske srednje škole.

2. Prostor i oprema

Ukupan prostor školskih knjižnica Osječko-baranjske županije iznosi 7060 m² (prosjeak je 71 m² po knjižnici), od čega je čak 97 % prostora dostupno korisnicima, tj. školske knjižnice većinom nemaju još posebno izdvojena spremišta. Ukupan prostor osnovnoškolskih knjižnica je 4266 m² (prosjeak 59 m² po knjižnici), a ukupan prostor srednjoškolskih knjižnica 2794 m² (u prosjeku je to 107 m² po knjižnici).

45 knjižnica osnovnih škola nalazi se u prostoru koji svojom veličinom zadovoljava propisane Standarde¹. 32 knjižnice djeluje u više od 60 m², dok dvije knjižnice djeluje u samo 20 m² (knjižnica OŠ Satnica Đakovačka i knjižnica OŠ Zmajevac).

19 knjižnica srednjih škola nalazi se u prostoru koji svojom veličinom zadovoljava propisane Standarde.

Od 25 srednjoškolskih knjižnica njih 5 (20 %) ima prostor koji svojom veličinom ne zadovoljava Standarde i ispunjava samo osnovnu funkcionalnost. Od tih škola, 2 imaju vrlo mali broj učenika (Đurđenovac – 78; Dalj - 46), jedna je knjižnica učeničkog doma, a najteže stanje je u knjižnicama Srednje škole u Valpovu i knjižnici II. gimnazije u Osijeku, škola s velikim brojem učenika i velikim fondom. Tri su slučaja kada isti prostor dijeli više (2 ili 3) knjižnica, odnosno škola. Još uvijek se ne nazire mogućnost rješavanja prostornih problema navedenih knjižnica.

Ukupno je 1857 sjedećih mjesta za rad korisnika (19 po knjižnici).

Sve školske knjižnice opremljene su osobnim računalima. Ukupno je 285 računala, od toga učenicima je na raspolaganju 163 računala, čak 43 (43%) školske knjižnice uopće nema računala za učenike. Računalna oprema djelomično je zastarjela, a broj računala unatrag nekoliko godina opada.

Ukupno 88 (90 %) školskih knjižnica Osječko-baranjske županije za svoje poslovanje koriste knjižnični softver MetelWin, a knjižnica OŠ Budrovci koristi program e-Maja (program koji je za potrebe knjižnice osmislio školski informatičar). U Hrvatskoj 6,5 % školskih knjižnica nema knjižnični program, od čega je čak 10 knjižnica (13 %) u Osječko-baranjskoj županiji, i to 7 osnovnoškolskih i 3 srednjoškolskih knjižnica.

3. Fond knjižnice

Školske knjižnice Osječko-baranjske županije raspolažu bogatim zbirkama knjižne građe od ukupno 587 736 svezaka (što je prosječno 5,9 knjiga po knjižnici). Veličinom fonda 5 osnovnoškolskih knjižnica još nije dostiglo Standardom za školske knjižnice propisani minimum od 2500 svezaka (OŠ Đakovački Selci, OŠ Hrvatski sokol Podgajci Podravski, OŠ Ladimirevci, OŠ Satnica Đakovačka te novoosnovana OŠ Cvjetno Briješće).

Fond čini samo 0.9 % periodika i novine, i isto toliko AVE građe.

¹ Standard za školske knjižnice (NN 34/2000)

Obnova fonda je nezadovoljavajuća, prvenstveno zbog dugogodišnjeg nedostatka namjenskih sredstava za nabavu građe za školske knjižnice, a nabavlja se gotovo isključivo knjižna građa i to uglavnom lektirni naslovi.

U školskim je knjižnicama ukupno u 2022. nabavljeno 4211 naslova, tj. 9778 svezaka knjiga, što je malo više u odnosu na prethodnu godinu, te iznosi 0,3 jedinica po učeniku i učitelju odnosno nastavniku i stručnom suradniku, što je manje i od minimuma od 0,5 jedinica određenih Standardom za školske knjižnice. Najviše je građe u knjižnice pristiglo kupovinom, 2374 naslova u 7348 sv. (75 %). Darom je pribavljeno 1823 naslova u 2416 sv.

Najveća odstupanja u odnosu na Standarde vidljiva su u nabavi periodike i neknjižne građe. Samo 5 knjižnice nabavljaju 12 i više naslova časopisa, a 11 knjižnica nabavlja novine. 5 knjižnica nabavlja AV građu (23 jedinice građe), a E-građu samo jedna knjižnica (5 jedinica građe). Nabava neknjižne građe je u stalnome pada (80 %), čemu je više razloga: nedostatak finansijskih sredstava za nabavu građe, brzo zastarjevanje medija na kojim su pohranjeni sadržaji, nedostatak i zastarjevanje uređaja za reprodukciju AVE građe, dostupnost AV i elektroničkih sadržaja na internetu.

4. Članstvo

Broj članova školskih knjižnica ovisi o broju učenika. U pravilu su svi učenici i zaposlenici članovi knjižnice, dio njih su aktivni posuđivači (26 583), a ostali koriste prostor i usluge knjižnice za različite potrebe, osobne ili organizirane aktivnosti. Ukupno je upisano 33.224 korisnika školskih knjižnica, od čega je 28 556 učenika (86 %).

Prema prikupljenim podacima aktivni posuđivači čine 77,5 % u odnosu na ukupan broj osoba populacije koju treba uslužiti tj. potencijalne korisnike (34 314).

5. Posudba i korištenje knjižnice

U izvještajnom razdoblju posuđeno je ukupno 215 148 jedinica građe, što je za 13 091 jedinica građe više u odnosu na 2021. godinu i značajan rast posudbe već drugu godinu za redom. Građa se uglavnom posuđuje izvan knjižnice (85,3 %). Posuđuju se pretežno knjige, dok je posudba ostale građe neznatna (niti 1 %).

6. Djelatnici

U 72 osnovnoškolske knjižnice zaposlena su 74 knjižničara i to 51 s punim radnim vremenom, 20 na pola radnog vremena, od toga 2 knjižničarke rade u knjižnici na četvrtinu radnog (polovicu radnog vremena stručnog suradnika knjižničara u školi odrađuju dvije osobe, jedna u knjižnici matične, a druga u knjižnici područne škole!). 5 osnovnoškolskih knjižničara nema odgovarajuću stručnu spremu (3 VSS, 1 VŠS i 1 SS).

Što se tiče područnih škola, situacija je sljedeća: PŠ Veliškovci ima knjižnicu s knjižničarem na pola radnog vremena; PŠ Batina ima knjižnicu s nestručnom zamjenom na 10 sati tjedno. U ostalim područnim školama koje imaju uređen prostor knjižnice, knjižničar iz matične škole povremeno ih obilazi.

U 25 srednjoškolskih knjižnica radi 28 knjižničara, njih 22 radi puno radno vrijeme, 5 je zaposleno na pola radnog vremena, a 1 na manje (u knjižnici Srednje škole Dalj na 2 sata, no radi se o školi s manje od 50 učenika). Djelatnik zadužen za knjižnicu Srednje škole Dalj nema odgovarajuću knjižničarsku naobrazbu.

U školskim knjižnicama Osječko-baranjske županije je u 2022. bilo zaposleno ukupno 104 školska knjižničara u ekvivalentu 86 PRV. U čak 15 je ostvaren minimum osoblja po populaciji koju knjižnica treba uslužiti.

7. Proračun i troškovi

Za školske knjižnice Osječko-baranjske županije u 2022. iz proračuna je izdvojeno ukupno 14.181.445,07 kn (što je za 2.060.050,41 kn više u odnosu na 2021. godinu, više nego i u 2020.). Najviše, čak 98,73 % (14.001.187,62 kn) izdvojilo je Ministarstvo znanosti i obrazovanja, a izdvajanja osnivača čine samo 0,84 % (118.992,94 kn), što je za 31.584,05 kn manje nego u 2021. Za knjižnice je iz ostalih izvora pribavljeno 0,43 % (61.264,51 kn) sredstava.

Od ukupnih rashoda za knjižnice (12.942.890,53 kn), 94 % su troškovi bruto osobnih dohodaka za knjižnično osoblje, 5 % čine troškovi nabave građe, a 0,3 % su troškovi edukacije za osoblje u knjižnici.

Za nabavu knjižnične građe za potrebe školskih knjižnica utrošeno je 671.960,29 kn, što je za 60.340,26 kn više nego prethodne 2021. godine. Najviše sredstava izdvojilo Ministarstva znanosti i obrazovanja 427.714,98 kn (63,7 %); 11,8 % sredstava je od osnivača, 16,6 % sredstava knjižnice su za nabavu knjižnične građe pribavile iz vlastitih sredstava (uvećana sredstva u odnosu na prethodnu godinu); 2,2 % su ostala proračunska sredstva (Županija, Grad, Općina); a ostali izvori zastupljeni su s 5,7 %.

8. Zaključno

Osječko-baranjska županija svojom površinom od 4155 km² pokriva 7,3 % površine Republike Hrvatske, podijeljenom u 42 administrativne jedinice: 7 gradova, 35 općina i 263 naselja. Prema novome popisu stanovništva provedenom 2021. godine u Županiji živi 258 026 stanovnika što je 6,6 % stanovništva Republike Hrvatske. Značajan je to pad broja stanovnika (skoro 46 000, 15 %), a što se uvelike održava i na broj učenika u osječko-baranjskim školama, kao i na školske knjižnice.

U školskoj godini 2021./2022. upisano je 30.033 učenika, što je za 872 učenika više nego prošle godine, raspoređenih u 1903 razredna odjeljenja. Istovremeno se smanjuje i broj učenika po jednom razredu i trenutno je prosjek samo 16 učenika po jednom razredu. Smanjivanjem broja

učenika i razreda u osječko-baranjskim školama javlja se problem tehnološkog viška nastavnog osoblja te je upitan i opstanak područnih škola.

Sukladno svemu iznesenom upitna je održivost postojećeg sustava, te sva nastojanja treba usmjeriti na održavanje i unapređivanje postojećih knjižnica.

Unatoč još uvijek otežanim i specifičnim uvjetima rada u 2021./2022. godini školski knjižničari svojim raznovrsnim aktivnostima vrlo dobro ispunjavaju zahtjeve sustava i razvijaju se kao mjesto cjeloživotnog učenja. Uspjeli su organizirati i provesti čak 762 knjižnična događanja (144 više nego prethodne godine) i 1106 edukacijskih radionica (što je 268 više nego prethodne godine). U izvještajnom razdoblju stručni djelatnici iskoristili su i brojne mogućnosti stručnog usavršavanja, tako je njih 98 ostvarilo ukupno 7800 sati stručnog usavršavanja.

U Osijeku, svibanj 2023.

Dr. sc. Marijana Špoljarić Kizivat,
viša knjižničarka

